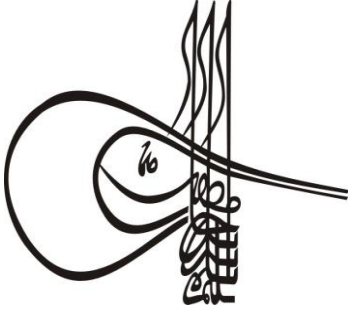

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic

Volume 11/3 Winter 2016, p. 847-860

DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.9286>

ISSN: 1308-2140, ANKARA-TURKEY

Article Info/Makale Bilgisi

✍ Received/Geliş: 14.02.2016

✓ Accepted/Kabul: 27.03.2016

✍ Referees/Hakemler: Doç. Dr. Asım ÇOBAN –
Doç. Dr. Çağrı ÖZTÜRK DEMİRBAŞ

This article was checked by iThenticate.

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN VATAN ALGISI VE GEÇMİŞE DÖNÜK DEĞİŞİMİ

Taner ÇİFÇİ - Yurdal DİKMENLİ***

ÖZET

Vatan aralarında milli bağlar bulunan insan topluluklarının üzerinde birlikte yaşadıkları, gerektiğinde uğrunda canın ve malın feda edildiği faziletli toprak parçası olarak tanımlanabilir. Vatan sadece maddi değeri olan bir toprak parçası değil, aynı zamanda atalarımızdan bize, bizden de yeni nesillere devredilecek olan manevi bir mirastır. Bu nedenle gelecek nesilleri yetiştirecek olan öğrencilerin vatan algıları önemlidir. Araştırmanın amacı, öğrencilerin geçmişte vatan algılarındaki değişimlere sebep olan faktörleri ortaya koymak ve var olan algısal durumlarını açıklamaktır. Coğrafya Dersi Öğretim Programı genel amaçları içinde öğrencilere vatan bilinci kazandırılmasına yönelik bir değer olmasına rağmen coğrafyada bu durum ihmal edilmiş bir konu olarak görülmüş ve bu açığın yapılan çalışma ile kapatılabileceği düşünülmüştür. Çalışmanın bu yönüyle ilk olma özelliği ile alanyazına önemli bir katkı sağlayacağına inanılmaktadır. Araştırmanın katılımcılarını, Ahi Evran, Cumhuriyet, Gaziosmanpaşa, Gazi ve Marmara Üniversitelerinin eğitim fakültelerinde eğitim gören toplam 35 öğrenci oluşturmaktadır. Bu araştırma, tarama yöntemi ile gerçekleştirilen retrospektif (geçmişe dönük) bir çalışmadır. Çalışmada verilerin toplanması sürecinde araştırmacılar tarafından oluşturulan, yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Öğrenciler ile yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen veriler, betimsel ve içerik analiz teknikleri kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırmanın sonuçlarında iki farklı vatan algısı teması, vatan ile ilgili algı değişikliğinde ise dört farklı temaya ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Coğrafya Eğitimi, Vatan Kavramı, Vatan Algısı, Vatan Bilinci

* Yrd. Doç. Dr. Cumhuriyet Üni. Eğitim Fak. İlköğretim Bölümü, Sınıf Öğretmenliği ABD, El-mek: tanercifci@gmail.com

** Yrd. Doç. Dr. Ahi Evran Üni. Eğitim Fak. İlköğretim Bölümü, Sınıf Öğretmenliği ABD, El-mek: dikmenli@hotmail.com

THE PERCEPTIONS OF UNIVERSITY STUDENTS REGARDING HOMELAND AND RETROSPECTIVE CHANGE IN THESE PERCEPTIONS

ABSTRACT

A homeland is a virtuous piece of land which people with national bounds live on together and sacrifice their lives and wealth for when necessary. Homeland is not only a piece of land with material value but aspiritual heritage to be passed on to next generations. Therefore, the homeland perceptions of pre-service teachers who are to educate next generations are of importance. The purpose of this study to reveal the factors which led to a change in the homeland perceptions of students in the past and to explain their current perceptions. Though the Geography Curriculum involves providing students witha consciousness of homeland as a general objective, it is a neglected issue. It is considered that this deficiency can be eliminated through this study. In this sense, it is believed that it will contribute much to the literature since it is one of its kind. The participants of the study include 35 pre-service teachers from the education faculties of Ahi Evran University, Cumhuriyet University, Gaziosmanpaşa University, Gazi University, and Marmara University. This is a retrospective study designed based on survey method. A semi-structured interview form developed by the researchers was used in the study. The data obtained through the interviews with the students were analyzed via descriptive analysis and content analysis methods. At the end of the study, two different themes were obtained in regard to the perception of homeland, and four different themes were obtained in regard to the change in perceptions regarding homeland.

STRUCTURED ABSTRACT

Introduction

Homeland may be defined as a virtuous piece of land which people with national bounds live on together and sacrifice their lives and wealth for when necessary. Homeland is not only a piece of land with material value but aspiritual heritage to be passed on to next generations. Therefore, the homeland perceptions of pre-service teachers who are to educate next generations are of importance. The purpose of this study to reveal the factors which caused a change in the homeland perceptions of students and to explain their current perceptions. Though the Geography Curriculum involves providing students witha consciousness of homeland as a general objective, it is a neglected issue. It is considered that this deficiency can be eliminated through this study.

Method

This study is a retrospective study designed based on survey method to reveal the homeland perceptions and the perceptual changes of university students in this matter. The study is an attempt to reveal the factors which led to a change in students' perceptions regarding homeland and their current perceptions. Purposeful sampling method

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 11/3 Winter 2016

was employed in the study. The participants of the study include 35 pre-service teachers from the education faculties of Ahi Evran University, Cumhuriyet University, Gaziosmanpaşa University, Gazi University, and Marmara University. Semi-structured interview form developed by the researchers was used to collect data. Semi-structured interview form consists of 2 open-ended questions. The data obtained from the students through interviews were analyzed via descriptive analysis and content analysis methods. The data were turned into quantitative data through comparison and classification via content analysis. Direct quotations are included in descriptive analysis to clarify the data.

Findings

The first sub-question of the study is “What do you think a homeland refers to?” Two different perceptions were prominent in the responses to this question. The first homeland perception theme was named as “perception of national identity, independence, and belonging”. The second homeland perception theme was named as “perception of a united and common life, respect, the richness of diversity, and the unity of goal”.

With the second sub-question of the study, which is “Have you ever experienced an event which led to an important change in your homeland perception?”, an attempt was made to reveal the changes in the students’ perspectives concerning homeland retrospectively. In this sense, four main themes were identified in regard to the change in students’ homeland perceptions. These themes are as follows:

- a) The war and internal conflicts taking place in Syria, Iraq, Palestine, and East Turkestan,
- b) Terrorist acts taking place in Turkey,
- c) The influence of teachers and school during primary, middle, and high school education periods,
- d) The events experienced by one’s family and inner circle.

Results and Discussion

The results below were obtained at the end of this study, which aimed at analyzing what homeland means to students and what kind of a perception they have regarding homeland.

The analysis of the student responses to “What do you think a homeland refers to?” yielded two different perceptions. The analysis of the interview data indicated that some of the participants delivered expressions concerning national identity, independence, and belonging. It is seen that students generally have a perception of independence. It is also noticed that the students have definite and strict mental and emotional boundaries which cannot be questioned and sacrificed especially within the context of territorial integrity, independence, and internalization of national identity.

The analysis of the interview data also showed that some of the students delivered expressions concerning a united and common life, the richness of diversity, and the unity of goal. Homeland perception is nourished by patriotism. Patriotism perception is the unity of people not

in ethnics, language, or belief, but in understanding each other and protecting the common history with all its reality and criticism (Şarşembiyeva, 2015). According to the responses given by the students, the unity of goal is made prominent by highlighting that no sacrifice can be made about the independence of the homeland. As it is clear from the descriptions, the students are generally constructive and democratic and have the perception of unity of goal in their minds. The use of expressions such as mutual respect, unity and solidarity, freedom, and liberty supports the perception of diversity.

The analysis of the students' responses to "Have you ever experienced an event which led to an important change in your homeland perception?" indicated four different perceptions.

According to the analysis results of the interview data, some students stated wars and internal conflicts taking place in Syria, Iraq, Palestine, and East Turkestan as events which led to a change in their homeland perceptions. This stems from the fact that the young people aged 18-25 have watched and remember the wars, internal conflicts, and the tragedies taking place in the abovementioned countries between 2001 and 2016. It can be inferred that students are aware of the importance of living freely and peacefully in their own countries.

Some students reported the terrorist acts taking place in Turkey as the events which led to a change in their homeland perceptions. The students said that they experienced changes in their homeland perceptions due to the recent terrorist attacks taking place in Turkey and that they are under the influence of soldiers and police officers who died for their homeland. Based on these expressions, it is possible to say that there are positive changes in their homeland perceptions which make the unity and solidarity of the homeland prominent.

Some students also mentioned teachers and school during primary, middle, and high school education periods among the events which led to a change in their homeland perceptions. They stated that they experienced change in their homeland perceptions under the influence of their teachers and school circles during their primary and secondary education years between 1999 and 2012. The attitudes and behaviors of teachers, instruction methods, and the influence of school mates are the leading factors underlying this change in homeland perceptions. As it is clear from the expressions of the students, effective and efficient instruction methods may lead to a change in homeland perceptions. Moreover, the experiences undergone during the primary, middle, and high school education periods may have an influence on future attitudes and behaviors of students since this period is critical for students' social, cultural, and psychological developments.

There were also students reporting the events experienced by their families and inner circles as the events which led to a change in their homeland perceptions. They stated the causes of this change as having a martyr among relatives, the nationalistic attitudes within families, and neighborhood relations. As it is clear from these expressions, the events taking place in family and socio-cultural environment may have an influence on homeland perception, love of homeland, and sensitivity about homeland.

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 11/3 Winter 2016

Keywords: Geography Education, The Concept of Homeland, Homeland Perception, Consciousness of Homeland

GİRİŞ

Vatan sevgisi ve bilinci Milli Eğitim müfredat programlarında küçük yaştan itibaren öğrencilere kazandırılmaya çalışılan, üzerinde hassasiyetle durulan bir değerdir. Bu nedenle bireylerde vatan sevgisini filizlendirebilmek için müfredat programlarında farklı sınıf düzeylerinde ve farklı disiplinlerde çeşitli şekillerde bu konuya yer verilmiştir. Bu konular arasında; milli bayramlar, İstiklâl Marşı, destansı savaşlar ve ülkemizdeki yerleşim yerlerinin işgalden kurtuluş yıldönümleri sayılabilir. Ayrıca eğitim kademesi ilerledikçe ülkemizin coğrafi özellikleri ve coğrafyaya bağlı zenginlikleri öğrenildikçe öğrencilerin bu cennet vatani daha çok sevmeleri sağlanmaya çalışılır.

Vatan aralarında millî bağlar bulunan insan topluluklarının üzerinde birlikte yaşadıkları, gerektiğinde uğrunda canın ve malın feda edildiği faziletli toprak parçası olarak tanımlanabilir. Vatan sadece maddi değeri olan bir toprak parçası değil, aynı zamanda atalarımızdan bize, bizden de yeni nesillere devredilecek olan manevi bir mirastır.

Alanyazında vatan kavramı üzerine çeşitli tanımlar yapılmıştır. Bu tanımlardan bazıları; “Bir ulusun üzerinde özgür ve bağımsız olarak yaşadığı, sınırları belirli yurt” (Kaçmaz, 2012), “Kişinin doğup büyüdüğü, üzerinde hür yaşadığı, geçimini sağladığı toprak parçası” (Kuşçu, 2005), “Bir halkın üzerinde yaşadığı, kültürünü oluşturduğu toprak parçası” (Selçuk, 2012), “Milleti geçmişin anılarıyla besleyen, maddi ve manevi ihtiyaçlarını karşılayan coğrafi mekân” (Öner, 2008), “Bir milletin üzerinde yaşadığı, kültürünü oluşturduğu ve kendisine yüksek manevi duygularla bağlılık duyduğu yer” (Arık, 1969) şeklindedir. Ziya Gökalp’e (1973) göre vatan “Milletin maneviyatı ve mukaddesatı, hatıraları ve idealleri, milli kültürle kaynaşmış, geçmişi ve geleceği birleşmiş bir coğrafyadır”. “Vatan kavramı sadece üzerinde durulan, topografik bir yer değil, anlam üreten, anıları barındıran, kişinin iç dünyasını yansıtan bir değer” dir (Korkmaz, 2015).

Vatan algısı ve vatana değer verme vatanseverlikle birbirini besleyen kavramlardır. Vatanseverlik, vatanını sevmek ve gerekli olduğunda vatan için her türlü özveride bulunma duygu ve düşüncesidir. Vatan sevgisini ve ona bağlılığı Namık Kemal (2015) “*Vatan Yahut Silistre*” adlı eserinde şöyle ifade etmiştir; “Modern aydınların vatan sevgisi dışında bütün sevgileri kutsallaştırdığı, vatana bağlılık dışında bütün bağlılıkları alkışladığı bir ülkenin çocukları için çok daha anlamlıdır. Kaldı ki vatan sevgisinden ve vatana bağlılıktan yoksun bir toplumun mensupları sonunda başka her türlü sevgilerini ve bağlılıklarını da kaybedebilirler. İnsanların istediğine bağlanma ve istediğini sevmek özgürlüğü, yalnızca hür ve müstakil bir vatanda mümkündür”.

Aşağıda *vatan sevgisi ve algısı* ile ilgili bazı şiir ve sözler yer verilmiştir.

“Bu vatan, toprağın kara bağında

Sıradağlar gibi duranlarındır;

Bir tarih boyunca, onun uğrunda

Kendini tarihe verenlerindir” (Gökyay, 2002).

“Vatanını sevmeyene insan diyemem,

Türk’ü sevmeyeni, ben de sevemem,

Dinine kalkıp sövene,

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 11/3 Winter 2016

Boş ver aldırma diyemem” (Çelik, 2016).

“Bayrakları bayrak yapan üstündeki kandır,

Toprak, eğer uğrunda ölen varsa vatandır” (Kuntay, 1971).

“Hattı müdafaa yoktur, sathı müdafaa vardır. O satıh, bütün vatandır. Vatanın her karış toprağı, vatandaşın kanıyla ıslanmadıkça, terk olunamaz” (Atatürk, 1927).

“Vatan ve milletin savunulması ve işgal güçlerinden kurtarılması, inanan ve eli silah tutan herkese farz olmuştu ve farzın yerine getirilmesi gerekir”(Atatürk, 1927).

Vatan sevgisi duygusunun gelişip kökleşmesinde esas kaynak coğrafya öğretimidir. Millî değerlerin oluşması, bir milletin varlığına, milletin varlığı ise, bir yurdun varlığına bağlıdır. Vatan Coğrafyanın kendisidir (Aksoy, 2003). Bu fikirlerden de yola çıkarak coğrafya eğitimcilerine düşen en önemli sorumluluk, Türkiye’nin ihtiyaç duyacağı, kendi değerlerini bilen, koruyan ve geliştiren yetkinliğe sahip vatansever vatandaşlar yetiştirilmesini sağlamak olmalıdır. Bu durum ancak, coğrafi değerler milli değerler olarak öğrenilir ve öğretilirse vatan sevgisine yönelik duyarlılık artırılabilir.

Bu çalışmanın amacı, öğrencilerin vatan algılarının ne olduğunu tespit etmek ve öğrencilerin vatan algılarında geçmişten günümüze değişiklik olup olmadığı ve değişikliklere neyin sebep olduğunu ortaya koymaktır. Öğretmenlerin, öğrencilerini Mili Eğitimin temel amaçları doğrultusunda; hak ve özgürlüklerini bilen, vatanını ve milletini seven, vatan mefhumuyla ilgili farkındalık oluşturabilen, vatan bilincini bir değer olarak içselleştirmiş bireyler olarak yetiştirebilmeleri kendilerinin de bu değerlerle bütünleşmiş olmalarına bağlıdır. Alanyazın taramasında vatan konusuyla ilgili yapılan bir adet ilköğretim öğrencileri ile gerçekleştirilmiş çalışmaya rastlanılmıştır (Özkan ve Taşkın, 2014). Ayrıca vatan kavramı ve algısı ile ilgilide tarihçiler ve edebiyatçılar tarafından yapılmış çok az araştırma olduğu saptanmıştır (Büyükarman, 2008; Gümüş, 2013; Zavotçu, 2012; Sınar Çılgın, 2005; Uludağ, 2013). Coğrafyacılar tarafından bu konuyla ilgili yapılmış herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Coğrafya Dersi Öğretim Programı (2011) genel amaçları içinde “coğrafi değerlerin *vatan bilincinin* kazanılmasındaki önemini özümser” diye bir genel amaç olmasına rağmen coğrafyada bu durum ihmal edilmiş bir konu olarak görülmüş ve bu açığın yapılan çalışma ile kapatılabileceği düşünülmüştür. Çalışmanın bu yönüyle ilk olma özelliği ile alan yazına önemli bir katkı sağlayacağına inanılmaktadır.

YÖNTEM

Bu araştırma, öğrencilerin vatan ile algısal değişimlerini açığa çıkarmak amacıyla tarama yöntemi ile gerçekleştirilen retrospektif (geçmişe dönük) bir çalışmadır (Büyüköztürk vd., 2011). Araştırmada, öğrencilerin geçmişte vatan algılarındaki değişimlere sebep olan faktörleri ortaya koyarak var olan algısal durumları açıklanmaya çalışılmıştır. Araştırmada amaçlı örneklem kullanılmıştır. Katılımcıların seçiminde, belirli bir kredide ders alıp lisans eğitiminin son aşamasında olmak ve özellikle vatan ile ilgili konuların yoğun olarak verilebileceği öğretmenlik alanlarında (okul öncesi, sınıf, sosyal bilgiler, tarih ve coğrafya) okuyor olmak kriter olarak alınmıştır.

Araştırma ile ilgili katılımcılara soru formu ile ilgili bilgi verilerek çalışmaya katılımın gönüllülük esasına bağlı olduğu vurgusu yapılmıştır. Böylece araştırmaya sadece gönüllü olan katılımcılar dâhil edilmiştir.

Katılımcılar

Araştırmanın katılımcılarını, Ahi Evran, Cumhuriyet, Gaziosmanpaşa, Gazi ve Marmara Üniversitelerinin eğitim fakültelerinde eğitim gören toplam 35 öğrenci oluşturmaktadır.

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 11/3 Winter 2016

Katılımcıların yaşı 18-25 arasında olup, yaş ortalamaları 21'dir. Katılımcıların üniversitelere göre dağılımı tablo 1 verilmiştir:

Tablo 1: Katılımcıların Üniversitelere Göre Dağılımı

Üniversite	f	%
Ahi Evran	10	29
Cumhuriyet	8	23
Gaziosmanpaşa	7	20
Marmara	5	14
Gazi	5	14
Toplam	35	100

Veri Toplama Aracı

Çalışmada verilerin toplanması sürecinde araştırmacılar tarafından oluşturulan, yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formu 2 açık uçlu sorudan oluşmaktadır. Görüşme sorularına, alan yazın taraması yapıldıktan ve uzman görüşleri alındıktan sonra 25 öğrenci ile pilot uygulama yapılarak son şekli verilmiştir. Uzman görüşü olarak, ölçme-değerlendirme, sosyoloji, psikoloji ve coğrafya eğitimi doktoralı akademisyenlerin değerlendirmeleri dikkate alınmıştır. % 70 ve üzeri değerlendirmeciler arası katılım oranı sağlayan gruplamalar incelemeye alınmıştır. Çünkü uzmanlar arası katılım 0.61 ile 0.80 arası güvenilirlik için yeterlidir (Landis ve Koch, 1977; Wheelock, vd., 2000).

Verilerin Analizi

Öğrenciler ile yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen veriler, betimsel ve içerik analiz teknikleri kullanılarak analiz edilmiştir. İçerik analizi ile veriler karşılaştırılarak ve sınıflandırılarak nicel hale getirilmiştir. Betimsel analizde ise doğrudan alıntılara çalışma içerisinde yer verilerek analizlere açıklık getirilmeye çalışılmıştır. Katılımcılara ait kodlamalar (K.1., K.2.,....., K.35.) şeklinde oluşturulmuş ve bulgular kısmında bu şekilde verilmiştir. Verilerin analizinde katılımcılardan 7'si soruları boş bırakmış ya da konu ile ilgisi olmayan ifadeler yazdığı için değerlendirmeye alınmamıştır.

BULGULAR

Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Bu kısımda, araştırmanın birinci alt problemini oluşturan, “Sizce vatan nedir” sorusuna cevap aranmıştır. Bu bağlamda, cevaplarda iki algı düzeyinin öne çıktığı görülmektedir:

- Milli kimlik, bağımsızlık ve aidiyet algısı
- Birlikte ve ortak yaşam, farklılıkların zenginliği ve gaye birliği algısı.

a) Milli kimlik, bağımsızlık ve aidiyet algısı

Görüşme verilerinin analizi sonucunda katılımcıların vatan algısına ilişkin, öğrencilerin genel olarak, milli kimlik, bağımsızlık ve aidiyet algısına yönelik ifadeler kullandığı söylenebilir. Örneğin K.8. rumuzlu katılımcı “*Vatan demek bağımsızlık demektir. Yani vatan, yeri ve zamanı geldiğinde bağımsızlığı için can verilebilecek niteliğe sahip toprak parçasıdır*” ifadesiyle vatanın bağımsızlığı konusunda asla taviz verilemeyeceğini vurgulayarak “bağımsızlık” algısını öne çıkardığı söylenebilir.

K.22. rumuzlu katılımcı ise vatan için neden can verilmesi gerektiğini aidiyet algısı ile şöyle açıklamıştır: “*Vatan ve yaşam ayrılmaz bir bütündür. Eğer ülkenizde yaşamak istiyor ve farklı ülkelere göç etmek istemiyorsanız; vatan için canınız dâhil her şeyinizi vermelisiniz*”.

K.14. rumuzlu katılımcı ise vatan algısında milli kimlik algısını öne çıkararak şu ifadeleri kullanmıştır: “*Vatan; benzer duyguları, geçmişi, kültürü ve ruh bütünlüğünü taşıyan insanların milleti uğrunda fedakârlık yaptığı, canının, malını ve her şeyini ortaya koyduğu topraklardır. Benzer görüşler K.12, K.25 ve K.31. rumuzlu katılımcılar tarafından da ifade edilmiştir.*

Betimlemelerden anlaşılabacağı üzere; öğrencilerin genel olarak maddi ve manevi değerlerle birlikte bir vatan algısının zihinlerinde yerleşmiş olduğu görülmektedir.

b) Birlikte ve ortak yaşam, saygı, farklılıkların zenginliği ve gaye birliği algısı

Bu tema içerisinde öğrencilerin vatana ilişkin, birlikte ve ortak yaşam, farklılıkların zenginliği ve gaye birliği algılarına yönelik ifadeler kullandığı söylenebilir. Örneğin K.2.rumuzlu katılımcı farklılıkların bir vatan toprağında olabileceğini ancak bu farklılıkların bir arada aynı amaçlar altında ve birlikte yaşamasının gerekliliğini şöyle ifade etmiştir. “*Vatan, aynı toprak parçası üzerinde yaşayan dil, ırk, din vs. farklılığına takılmadan aynı amaç ve doğrultuda kendilerine hedef belirleyen, aynı gayeye hizmet eden, birlikte yaşamayı ve kaynaşmayı ilke edinmiş insanların oluşturduğu bir değer ve parçalanmaz bir bütündür*”. K.16. rumuzlu katılımcı ise bu farklılıkların zenginlik olduğunu ve farklılıkların ülkenin gelişimine katkı sağlayacağını ifade etmiştir.

K.7. rumuzlu katılımcı ise vatan için barış, birlikte ve ortak yaşamı ve saygıyı öne çıkararak, “*Eğer barış içinde yaşamını sürdürüyorsan özgürce fikirlerini beyan edip gerek davranış olarak gerekse kendi inancını rahatça yaşayabiliyorsan ve huzurun varsa yaşadığın bu yerde o zaman vatanın vardır. Bu sağlanırsa vatan topraklarında saygı ve birlikte yaşam ile birlikte nüfus çeşitliliği zenginlik olarak düşünülecektir*”.

Katılımcıların betimlemelerinden anlaşılabacağı üzere yapıcı, demokratik ve aynı zamanda amaç birliği gibi öğrencilerde bir vatan algısının oluştuğu söylenebilir.

İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Bu kısımda, “vatan ile ilgili algınızda önemli değişiklikler yaşadığınız olaylar oldu mu?” sorusuna cevap aranarak, geçmişe dönük öğrencilerin vatan ile ilgili algılarındaki değişiklikler açığa çıkarılmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda öğrencilerin vatan algısının değişimine yönelik 4 temel tema ortaya çıkmıştır. Bu temalar:

- a) Suriye, Irak, Filistin, Doğu Türkistan’da yaşanan savaş ve iç karışıklıklar,
- b) Türkiye’de yaşanan terör olayları,
- c) İlkokul, ortaokul ve lise eğitimi sırasında öğretmen ve okul etkisi,
- d) Ailesinde ve yakın çevresinde yaşanan olaylar.

a) Suriye, Irak, Filistin, Doğu Türkistan’da yaşanan savaş ve iç karışıklıklar

Katılımcıları, bu ülkelerdeki savaş ve iç karışıklıklardan televizyon ya da gazete haberlerinden haberdar olduklarını ve bu sahalarda yaşanan dramların onları çok etkilediğini ifade etmişlerdir. Böylece kendi vatanında huzur içerisinde yaşamının kıymetini ifade eden görüşler belirtmişlerdir. K.24. rumuzlu katılımcı bu durumu şöyle ifade etmiştir: “*Suriyeliler vatanlarını terk etmek zorunda bırakıldılar (2011). Farklı ülkelere çoğunlukla da bizim ülkemize geldiler. Ne kadar kucak açsak da onlara kendi topraklarının, vatanlarının sıcaklığını veremediğimize inanıyorum. Herkesin vatani nasıl olursa olsun kendine güzeldir. Onların yaşadıkları sıkıntıları görünce iyi ki bir*

vatanım var dedim. Vatansız yaşam, yaşam değil, onu anladım". K.13. rumuzlu katılımcı ise "Gazze'de yaşanan bombalamaları (2012) televizyondan izlediğimde çok etkilendim, vatanımda huzur içinde yaşamamın kıymetini anladım". K.32. rumuzlu katılımcı ise "Irak'ta kadınlara tecavüz edildiğine ilişkin gazete haberlerini okuduğumda (2003) çok korktum ve bundan sonraki süreçte vatanıma ilişkin olumlu duygular oluştu". K.10. rumuzlu katılımcı Doğu Türkistan'da yaşanan iç karışıklıklarından, K.1. rumuzlu katılımcı ise Afganistan'daki savaştan çok etkilendiğini ve vatan algısında değişiklikler olduğunu ifade eden görüşler belirtmişlerdir.

Bu betimlemeler aynı zamanda öğrencilerin başta yakın çevresi olmak üzere diğer ülkelerdeki gelişmelerden çok etkilendiğini göstermektedir.

b) Türkiye'de yaşanan terör olayları

Öğrenciler, Türkiye'de artan terör olaylarından dolayı vatan algılarında değişiklikler olduğunu ve vatanları için can veren asker ya da polislerden çok etkilendiklerini belirtmişlerdir. K.7. rumuzlu katılımcı görüşünü şöyle ifade etmiştir: "Ülkemizde artan terör olayları sonucunda asker ve şehit haberleri gündemden hiç düşmemektedir. Şehit haberlerini artık çok fazla duyuyorum. Arkasında annesini, babasını, eşini, çocuğunu ve sevenlerini bırakıyorlar. Bu durumda ailelerin vatan sağ olsun ifadeleri beni çok etkilemektedir. Ölüme rağmen vatana olan bağlılığın güçlü bir şekilde devam etmesi benim vatan ile algılarımı değiştirmiştir". Bu ifadelerden anlaşılabileceği üzere vatan ile ilgili algısal değişimlerde çarpıcı ifadeler ve olaylar etkili olmaktadır. K.33. rumuzlu katılımcı ise son yaşanan terör olaylarının artmasının sebebi olarak Türkiye'nin gelişiminin ve huzuru bozmaya yönelik olduğunu bunun için daha çok çalışma ve farkındalık oluşması gerektiğini ifade ederek kendisinin bu olaylarla vatan ile ilgili algısal değişimler yaşadığını vurgulamıştır. K.11. ve K.29. rumuzlu katılımcılarda benzer görüşler belirterek artan terör olaylarından kaynaklı algısal değişimler yaşadıklarını ifade etmişlerdir.

Öğrencilerin ifadelerine göre, artan terör olayları onların vatan algısıyla ilgili düşüncelerinde değişime sebep olmuştur. Bu değişim, vatanın birlik beraberliğini öne çıkaran olumlu değişimler olarak değerlendirilebilir.

c) İlkokul, ortaokul ve lise eğitimi sırasında öğretmen ve okul etkisi

Öğrenciler, öğretmenleri ve okul çevrelerinden etkilenecek vatan algılarında değişimler yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Bu değişimlerde öğretmenlerin tutum ve davranışları, öğretim yöntemleri ve okul arkadaşlarından etkilenme gibi değişkenler öne çıkmıştır. K.12. rumuzlu katılımcı vatan ile algısının bir öğretim yöntemi ile değiştiğini şu sözlerle ifade etmiştir: "İlkokul 4.sınıftayken Çanakkale şehitleri ile ilgili sınıfta bir drama yaptık. Ellerimizde Türk bayrakları ile şehit olan askerlerimizi canlandırmıştık. O zaman vatan, bayrak ve millet sevgisini derinden hissetmiştik". İfadelerden anlaşılabileceği üzere öğretim yöntemleri vatan algısının değişimine sebep olabilir. Bu durum aynı zamanda etkili ve verimli öğretimin önemini göstermektedir.

K.14. rumuzlu katılımcı ise öğretmenin vermiş olduğu bir ödev ile vatan algısının değiştiğini şöyle ifade etmiştir: "Lise yıllarımda bu bilinç daha da arttı. Öğretmenimiz bize Mehmet Akif'in İstiklal Marşı'nı okuyup anlamamızı istediğinde İstiklal Marşı'na yoğunlaşmışım. Bu marş ile bağımsızlığın önemini, vatanın bölünemez bir bütün olduğunu idrak etmişim". K.23. rumuzlu katılımcı ise 7. sınıfta okurken sosyal bilgiler öğretmenin vatan ile ilgili tutumlarından ve davranışlarından etkilendiğini ifade etmiştir. K.19. rumuzlu katılımcı ise 11. sınıfta sınıf arkadaşı ortamından etkilenecek vatan ile algılarında değişimler yaşadığını ifade etmiştir.

Betimlemelerden anlaşılabileceği üzere; bu yaşlarda kazanılan deneyimler, ileriki yaşlardaki tutum ve davranışları etkileyebilmektedir.

d) Ailesinde ve yakın çevresinde yaşanan olaylar

Öğrencilerden bir bölümü, ailelerinde ve yakın çevrelerinde yaşanan olayların vatan algılarında değişimler yarattığını ifade etmişlerdir. Bu değişimler üzerinde; şehit yakını olmaları, ailelerindeki milliyetçi tutum ve komşuluk ilişkilerinden kaynaklandığını ifade etmişlerdir.

K.29. rumuzlu katılımcı 9 yaşındayken akrabalarından birinin şehit olması sonrasında vatan algısında değişimler yaşadığını, K.11. rumuzlu katılımcı ise komşularından birisinin oğlunun askerde olması (2015) sebebiyle onların yaşadıkları sıkıntılardan etkilendiğini ifade etmiştir.

K.31. rumuzlu katılımcı ise: “*Vatan algım ailemde oluştu. Özellikle babamın vatansever söylemleri, okuduğu kitaplar, dinlediği müzikler benim ruhuma işlemiştir. Bu benim 12-18 yaş dönemimde çok etkili oldu. Bundan dolayı vatan ilgili meselelerde ayrı bir hassasiyetim olmaktadır*”. Benzer olarak; K.16. ve K. 23. rumuzlu katılımcılarda aile etkisi ile ilgili görüş belirtmişlerdir.

İfadelerden anlaşılabileceği üzere vatan ile algıların değişiminde aile ve sosyal çevre çok etkili olabilmektedir.

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Öğrencilere vatan algısının ne ifade ettiğini ve nasıl bir algıya sahip olduklarını incelemeyi amaçlayan bu çalışmada elde edilen bulgulardan yola çıkılarak aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

Öğrencilerin “Sizce vatan nedir” sorusuna verdikleri cevaplar analiz edildiğinde genel olarak iki farklı algının öne çıktığı sonucuna ulaşılmıştır.

Görüşme verilerinin analizi sonucunda katılımcıların bir bölümü vatan algısına ilişkin olarak, **milli kimlik, bağımsızlık ve aidiyet** algısına yönelik ifadeler kullandığı sonucuna ulaşılmıştır. Öğrencilerin bazıları genel olarak vatan algısına yönelik “*Vatan demek bağımsızlık demektir. Yani, yeri ve zamanı geldiğinde vatanın bağımsızlığı için can verilebilecek niteliğe sahip toprak parçasıdır*”, “*Vatan ve yaşam ayrılmaz bir bütündür. Eğer ülkenizde yaşamak istiyor ve farklı ülkelere göç etmek istemiyorsanız; vatan için canınız dâhil her şeyinizi vermelisiniz*”, “*Vatan; benzer duyguları, geçmişi, kültürü ve ruh bütünlüğü taşıyan insanların milleti uğruna fedakârlık yaptığı, canını, malını ve her şeyini ortaya koyduğu topraklardır*” cevaplarını vermişlerdir. Öğrencilerin verdikleri bu cevaplara göre, vatanın bağımsızlığı konusunda asla taviz verilemeyeceği vurgulanmakta ve bağımsızlık algısı öne çıkarılmaktadır. Betimlemelerden de anlaşılabileceği üzere; öğrencilerin zihinlerinde genel olarak bağımsızlık algısının yerleşmiş olduğu görülmektedir. Öğrencilerde vatan ile ilgili özellikle toprak bütünlüğü, bağımsızlık ve milli kimliği içselleştirme bağlamında sorgulanamaz ve taviz verilemez tarzda zihinsel ve duygusal keskin sınırlar oluşturdukları söylenebilir.

Analizler sonucunda öğrencilerin bir bölümünün vatan algısına ilişkin olarak **birlikte ve ortak yaşam, farklılıkların zenginliği ve gaye birliği** algısına yönelik ifadeler kullandığı sonucuna ulaşılmıştır. Vatan algısı vatanseverlik algısından beslenmektedir. Vatanseverlik algısı köken, dil, inanç boyutunda değil, birbirini anlayan, ortak tarihine tüm gerçekliği ve eleştirisi ile sahip çıkan insanların birlikteliğidir (Şarşembiyeva, 2015). Öğrencilerin bazıları genel olarak vatan algısına yönelik “*Vatan, aynı toprak parçası üzerinde yaşayan dil, ırk, din vs... farklılığına takılmadan aynı amaç ve doğrultuda kendilerine hedef belirleyen aynı gayeye hizmet eden birlikte yaşamayı ve kaynaşmayı ilke edinmiş insanların oluşturduğu bir değer ve parçalanmaz bir bütündür*”, “*Eğer barış içinde yaşamını sürdürüyorsan özgürce fikirlerini beyan edip gerek davranış olarak gerek kendi inancında rahatça yaşayabiliyorsan ve huzurun varsa yaşadığın bu yerde o zaman vatanın vardır. Bu sağlınırsa vatan topraklarında saygı ve birlikte yaşamla beraber nüfus çeşitliliği zenginlik olarak düşünülecektir*” cevaplarını vermişlerdir. Öğrencilerin verdikleri bu cevaplara göre,

vatanın bağımsızlığı konusunda asla taviz verilemeyeceği vurgulanarak amaç birliği algısı öne çıkarılmaktadır. Betimlemelerden de anlaşılacağı üzere; öğrencilerin genel olarak yapıcı, demokratik ve aynı zamanda amaç birliği algısının zihinlerinde yerleşmiş olduğu görülmektedir. Farklılıklara yönelik olarak karşılıklı saygı, birlik ve beraberlik, özgürlük ve hürriyet gibi ifadelerin kullanılması bu durumu destekler niteliktedir. Sonuç olarak öğrencilerin vatan algısı konusunda “milli kimlik, bağımsızlık ve aidiyet ve birlikte ve ortak yaşam”, “farklılıkların zenginliği ve gaye birliği” algısı diye ikiye ayrıldıkları söylenebilir. Bu durumun psikolojik, sosyolojik, tarihi, siyasi ve ekonomik sebeplerden kaynaklanmış olabileceği düşünülmektedir.

Öğrencilerin “vatan ile ilgili algınızda önemli değişiklikler yaşadığınız olaylar oldu mu?” Sorusuna verdikleri cevaplar analiz edildiğinde genel olarak dört farklı algının öne çıktığı sonucuna ulaşılmıştır.

Görüşme verilerinin analizi sonucunda öğrencilerin bir bölümü vatan ile ilgili algılarında önemli değişiklikler yaşadığı olaylara ilişkin olarak, **Suriye, Irak, Filistin, Doğu Türkistan’da yaşanan savaş ve iç karışıklıklar** diye ifade etmişlerdir. Çünkü bu algının oluşmasında 18-25 yaş aralığında olan öğrencilerin 2001-2016 yılları arasında bu ülkelerde meydana gelen savaşları, iç karışıklıkları ve yaşanan dramları televizyon ya da gazete haberlerinden izlemeleri ve hatırlamaları etkili olmuştur. Bu olaylar nedeniyle öğrencilerin vatan algısında değişiklikler olduğu sonucuna varılmıştır. Katılımcıların bazıları genel olarak vatan algısında meydana gelen değişikliklere yönelik “*Suriyeliler vatanlarını terk etmek zorunda bırakıldılar. Farklı ülkelere çoğunlukla da bizim ülkemize geldiler. Ne kadar kucak açsak da onlara kendi topraklarının, vatanlarının sıcaklığını veremediğimize inanıyorum. Herkesin vatani nasıl olursa olsun kendine güzeldir. Onların yaşadıkları sıkıntıları görünce iyi ki bir vatanım var dedim. Vatanı yaşam, yaşam değil, onu anladım*”, “*Gazze’de yaşanan bombalamaları televizyondan izlediğimde çok etkilendim, vatanımda huzur içinde yaşamın kıymetini anladım*”, “*Irak’ta kadınlara tecavüz edildiğine ilişkin gazete haberlerini okuduğumda çok korktum ve bundan sonraki süreçte vatanıma ilişkin olumlu duygular oluştu*” cevaplarını vermişlerdir. Betimlemelerden de anlaşılacağı üzere; öğrencilerin başta komşularımız olmak üzere diğer ülkelerdeki olumsuz gelişmelerden etkilendikleri ve vatan algılarında olumlu değişimlere neden olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bunun sonuçlara bakılarak öğrencilerin vatanlarında özgürce, huzurlu ve barış ortamı içinde yaşamının öneminin farkında oldukları söylenebilir.

Analizler sonucunda öğrencilerin bir bölümü vatan ile ilgili algılarında önemli değişiklikler yaşadığı olaylara ilişkin olarak, **Türkiye’de yaşanan terör olayları** diye ifade etmişlerdir. Öğrenciler, Türkiye’de son dönemde artan terör olaylarından dolayı vatan algılarında değişiklikler olduğunu ve vatanları için can veren asker ya da polislerden çok etkilendiklerini belirtmişlerdir. Katılımcıların bazıları genel olarak vatan algısında meydana gelen değişikliklere yönelik “*Ülkemizde artan terör olayları sonucunda asker ve şehit haberleri gündemden hiç düşmemektedir. Şehit haberlerini artık çok fazla duyuyorum. Arkasında annesini, babasını, eşini, çocuğunu ve sevenlerini bırakıyorlar. Bu durumda ailelerin vatan sağ olsun ifadeleri beni çok etkilemektedir. Ölüme rağmen vatana olan bağlılığın güçlü bir şekilde devam etmesi benim vatan ile algılarımı değiştirmiştir*”, “*Türkiye’de son yıllarda artan terör olaylarının sebebi; Türkiye’nin gelişiminin ve huzuru bozmaya yönelik olduğunu, bunun için daha çok çalışma ve farkındalık oluşması gerekir*” cevaplarını vermişlerdir. Öğrencilerin bu ifadelerinden yola çıkarak onlardaki vatan algısında, vatanın birlik beraberliğini öne çıkaran olumlu değişimler olduğu söylenebilir.

Analizler sonucunda öğrencilerin bir bölümü vatan ile ilgili algılarında önemli değişiklikler yaşadığı olaylara ilişkin olarak, **İlkokul, ortaokul ve lise eğitimi sırasında öğretmen ve okul etkisi** diye ifade etmişlerdir. 1999-2012 yılları arasında aldıkları ilk ve orta öğretim eğitimi sırasında öğretmen ve okul çevresinden etkilenecek vatan algılarında değişimler yaşadıklarını belirtmişlerdir.

Bu algı değişiminde öğretmenlerin tutumu ve davranışı, öğretim yöntemleri ve okul arkadaşlarından etkilenme gibi değişkenler öne çıkmıştır. Öğrencilerin ilk ve orta öğretim sürecinde bilinç düzeylerinde meydana gelen gelişmeler nedeniyle vatan algısında değişiklikler olduğu sonucuna varılmıştır. Katılımcıların bazıları genel olarak vatan algısında meydana gelen değişikliklere yönelik “İlkokul 4. sınıftayken Çanakkale şehitleri ile ilgili sınıfta bir drama yapmıştık. Ellerimizde Türk bayrakları ile şehit olan askerlerimizi canlandırmıştık. O zaman vatan, bayrak ve millet sevgisini derinden hissetmiştik”, “Lise yıllarımda bu bilinç daha da arttı. Öğretmeniz bana Mehmet Akif’in İstiklal Marşı’nı okuyup anlamamı istediğinde İstiklal Marşı’na yoğunlaşmıştım. Bu marş ile bağımsızlığın önemini vatanın bölünmez bir bütün olduğunu idrak etmiştim”, “7. sınıfta okurken sosyal bilgiler öğretmenimin vatan ile ilgili tutum ve davranışlarından etkilendim” cevaplarını vermişlerdir. Öğrencilerin ifadesinden anlaşılabileceği üzere etkili ve verimli öğretim yöntemlerinin vatan algısının değişimine sebep olabileceği gibi ilkökul, ortaokul ve lise yılları öğrencilerin sosyal, kültürel ve psikolojik gelişim dönemleri açısından kritik olduğu için bu yaşlarda elde edilen deneyimler, ileriki yaşlardaki tutum ve davranışları etkileyebileceği sonucuna varılmıştır. Bu dönemde öğrencilere vatan bilinci ve sevgisi kazandırabilmek için Coğrafya Dersi Öğretim Programının genel amaçları içinde “vatan bilincinin kazanılmasındaki önemini özümser” (MEB, 2011) ifadesi bulunmaktadır. Coğrafya dersi öğretimi kapsamında öğrencilere vatan bilinci ve vatana ait değerlere sahip çıkma bilinci kazandırılması amaçlanmaktadır (Karabağ ve Şahin, 2007). Bu kaynaklar da araştırmanın sonuçlarını destekler niteliktedir.

Analizler sonucunda öğrencilerin bir bölümü vatan ile ilgili algılarında önemli değişiklikler yaşadığı olaylara ilişkin olarak, **ailesinde ve yakın çevresinde yaşanan olaylar** diye ifade etmişlerdir. Bu değişimlerin sebebini; şehit yakını olmaları, ailelerindeki milliyetçi tutumlar ve komşuluk ilişkilerinden kaynaklandığını belirtmişlerdir. Katılımcıların bazıları genel olarak vatan algısında meydana gelen değişikliklere yönelik “9 yaşındayken bir akrabamın şehit olması sonrasında vatan algımda değişimler yaşadım”, “Komşularımdan birisinin oğlunun askerde olması sebebiyle yaşadıkları sıkıntılardan etkilendim”, “Vatan algım ailemde oluştu. Özellikle de babamın vatansever söylemleri, okuduğu kitaplar, dinlediği müzikler benim ruhumu işlemişti. Bu benim 12-18 yaş dönemimde çok etkili oldu. Bundan dolayı vatanla ilgili meselelerde ayrı bir hassasiyetim oluştu” cevaplarını vermişlerdir. İfadelerden de anlaşılabileceği üzere aile ve sosyo-kültürel çevrede yaşananlar öğrencilerin vatan algısını, vatan sevgisini ve vatanla ilgili hassasiyetlerini etkileyebileceği sonucuna varılmıştır.

ÖNERİLER

Gelecek Uygulamalara ve Çalışmalara Yönelik Öneriler

- ✓ Coğrafya Öğretim Programında vatan bilincini ve sevgisini artırmaya yönelik değerlere öncelik verilebilir.
- ✓ Öğrencilerin vatan algısında ve bilincinde farkındalık oluşturmak için okul dışı öğrenme ortamı olarak tarihsel, kültürel ve coğrafi değere sahip alanlara geziler düzenlenebilir.
- ✓ Ülkenin geleceğinin garantörleri olan gençlerimizin değerlerimize sahip çıkabilmesi için onların milli şuur içinde yetişmelerini sağlayacak programların artırılması sağlanabilir.
- ✓ Milli bayramların kutlama programlarına yeni düzenlemeler getirilerek öğrencilere yük oluşturmayan, bayram havasında ve onlarda farkındalık oluşturacak uygulamalara gidilebilir.
- ✓ Coğrafya dersi öğretim programında vatan sevgisi ve vatan bilincine vurgu yapılmasına rağmen bu değerlerin işlenmesi ve verilmesi daha çok tarihçilere bırakılmıştır. Coğrafyadaki bu boşluğun kapatılması için hem coğrafya dersi müfredatında hem de derslerin işlenmesinde yeniden düzenlemeye gidilmesi vatan bilinci ve algısı açısından değer kazanabilir.

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 11/3 Winter 2016

✓ Okullarda başarı ölçütü olarak sadece öğrenilen bilgi kullanılmamalı, öğrencilerin hangi değere ulaştıklarına da bakılmalıdır. Bu yapılsa milli duyguları gelişmiş olan faziletli ve vatansever bireyler yetiştirilebilir. Aksi takdirde başarılı olan ancak değerlerini bilmeyen ve onları sahiplenemeyen duygusuz bireyler yetişir. Bu durum ise milli eğitimin temel amaçlarına da aykırı olan bir sonuçla karşı karşıya bırakabilir.

KAYNAKÇA

- Aksoy, B. (2003). Millî Kimliğin Kazandırılmasında Coğrafyanın Önemi. *Türk Yurdu*, 23(194), 55-59. Ankara
- Arik, R. O. (1969). *Coğrafyadan Vatana*. Milli Eğitim Basımevi, İstanbul
- Atatürk, M. K. (1927). *Nutuk*, (Yayın Tarihi: 2015), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul
- Banarlı, N. S. (1972). Edebiyatımızda Vatan Sevgisi ve Fikret'in Vatancılığı. *Kubbealtı Akademi Mecmuası*. Yıl.1, Sayı:4.
- Büyükarman, D. A. (2008). Vatan kavramının Türk Tiyatro Edebiyatındaki Seyri Üzerine Bir İnceleme, *A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, Sayı:37,127-145.
- Büyükoztürk, Ş. ve Diğerleri (2011). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Pegem Akademi Yayınları, Ankara
- Gökyay, O. Ş. (2002). *Bu Vatan Kimin?*. T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara
- Gökalp, Z. (1973). *Türkçülüğün Esasları*, Hazırlayan: Mahir Ünlü, Yusuf Çotuksöken, İnkılâp Kitapevi, İstanbul
- Gümüş, M. (2013).Türklerde Vatan Kültürünün Oluşumu, Anadolu Tecrübesi, *Turkish Studies - International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8(9), 1553-1570. Ankara-Turkey
- Kaçmaz, E. (2012). *Türkçe Sözlük*, Gönül Yayıncılık, Ankara
- Karabağ, S. ve Şahin, S. (2007). *Kuram ve Uygulamada Coğrafya Eğitimi*. Gazi Kitabevi. Ankara
- Kemal, N. (2015). *Vatan Yahut Silistre*, Say Yayınları, İstanbul
- Korkmaz, R. (2015). *Aytmatov Anlatılarında Ritmin Büyülü Gücü: Türküler*, (344-354), Yazınsal Okumalar, Kesit. İstanbul
- Kuntay, C, M. (1971). *Türkün Şehnamesi*, Mili Eğitim Basımevi, İstanbul
- Kuşçu, H. (2005). *İlköğretim Türkçe Sözlük*. İstanbul: Akdeniz Yayıncılık.
- Landis, J.R. & Koch, G.G. (1977). The measurement of observer agreement for categorical data. *Biometrics*, 33, 159- 174.
- MEB (Milli Eğitim Bakanlığı) (2011). *Coğrafya Dersi Öğretim Programı*, Ankara
- Öner, N. (2008). *Millî Zihniyet ve Millî Birlik*. (Der. Ahmet Köklügiller), Milliyetçilik Nedir, Ne Değildir? IQ Kültür Sanat Yayıncılık. İstanbul
- Özkan, R. ve Taşkın, M. A. (2014). İlköğretim Öğrencilerinin Vatan Olgusuna İlişkin Algılarının Belirlenmesi, *Tarih Okulu Dergisi (TOD)*, 7(XVII), 889-906.
- Selçuk, A. (2012). *İlköğretim Türkçe Sözlük*. Karatay Yayıncılık. Konya

- Sınar Çılgın, A. (2005). Vatan Yahut Silistre’de Vatan Kavramı, *U.Ü. Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(9), 135-145.
- Şarşembiyeva, T. (2015). Kırgızistan’da “Vatanseverlik” Algısı Üzerine Bir Araştırma, *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19(2), 175-185.
- Uludağ, M. E. (2013). Düş Kırıklığı Bağlamında Tevfik Fikret ve Vatan, *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8(1), 2685-2695, Ankara-Turkey
- Wheelock, A., Haney, W., & Bebell, D. (2000). What Can Student Drawing Tell Us About High Stakes Testing In Massachusetts? Erişim:<http://www.tcrecord.org/Content.asp?ContentID,10634>. 05.01.2016 tarihinde erişilmiştir.
- Zavotçu, G. (2012). Mehmet Akif’in Şiirlerinde Hürriyet ve Vatan Kavramı, *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 7-20.

Citation Information/Kaynakça Bilgisi

- Çifçi, T. & Dikmenli, Y. (2016). “Üniversite Öğrencilerinin Vatan Algısı Ve Geçmişe Dönük Değişimi / The Perceptions of University Students Regarding Homeland and Retrospective Change in These Perceptions”, *TURKISH STUDIES -International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic-*, ISSN: 1308-2140, (Prof. Dr. Hayati Akyol Armağanı), Volume 11/3 Winter 2016, ANKARA/TURKEY, www.turkishstudies.net, DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.9286>, p. 847-860.